

RAPPORT

HiNT som flerkulturell arena

Lena-Mari Sjöblom
Kirsten Lauritsen
Ingunn Longva
Malvin Torsvik

Høgskolen i Nord-Trøndelag
Rapport nr 85

Steinkjer 2012

HiNT som flerkulturell arena

**Lena-Mari Sjöblom
Kirsten Lauritsen
Ingunn Longva
Malvin Torsvik**

Høgskolen i Nord-Trøndelag
Rapport nr 85
ISBN 978-82-7456-673-6
ISSN 1504-7172
Steinkjer 2012

Høgskolen i Nord-Trøndelag utgir følgende publikasjonsserier: Rapport, Utredning, Arbeidsnotat og Kompendium

HiNT-Rapport forbeholdes publisering av forskningsarbeider som utgår fra HiNTs fagmiljøer. Rapportene skal fagfellevalueres på faglig og formelt grunnlag før publisering.

Se: http://www.hint.no/hint/fagportal/bibliotek/hint_publicasjoner

Rettighetshaver
Høgskolen i Nord-Trøndelag

Tilgjengelighet
Åpen

Publiseringstype
Digitalt dokument (pdf)

Redaksjon
Bibliotekleder

Kvalitetssikret av:
Hilde Gunn Slottemo, førsteamanuensis HiNT (intern)
Lars Anders Kulbrandstad, professor Høgskolen i Hedmark (ekstern)

Nøkkelord: flerkulturell undervisning, kulturkompetanse

Key words: multicultural education, cultural competency

Opplysninger om publikasjonsserien fås ved henvendelse HiNT:
Biblioteket Steinkjer, Postboks 2501, 7729 Steinkjer, tlf. 74 11 20 65 eller epost:
bibsteinkjer@hint.no eller hovedbibliotekar@hint.no

Samandrag

Denne forskingsrapporten har kulturelt mangfald i lærar - og helsefagutdanning som hovudtema. At studentane vi utdanner til arbeid i vårt moderne samfunn har tilstrekkeleg fleirkulturell kompetanse, er viktig både nasjonalt og internasjonalt. Kva slags kompetanse studentar og tilsette etterlyser, varierer mellom dei ulike utdanningar og fag. Når det gjeld tiltak som skal styrke arbeidet på dette området, er det difor behov for skreddarsaum – det vil seie at tiltak blir tilpassa ulike utdanningar og fag. HiNT har eit stort ansvar for å tilgodesjå studentane sitt behov for ein fleirkulturell kompetanse. Alle fag og undervisarar har eit ansvar for at undervisninga gjennomgåande har eit fleirkulturelt fokus, både når det gjeld innhald, metodar og haldningsskapande arbeid. Forankring i leiinga og i HiNT sine styringsdokument er nødvendig for å regulere verksemda og leggje til rette for at undervisarar på alle fag kan styrke og auke sin eigen fleirkulturelle kompetanse. Det er vidare ei utfordring for HiNT å sikre rekruttering av studentar med minoritetsspråkleg bakgrunn som speglar det kulturelle mangfaldet i befolkninga.

Forord

Dei siste åra har både Avdeling for lærarutdanning og Avdeling for helsefagutdanning gjort erfaringar som på ulike vis har sett fokus på kulturelt mangfald, dels i møte med eit praksisfelt der språkleg og kulturell variasjon er ein del av kvardagen, dels gjennom ei meir mangfaldig studentgruppe, og dels gjennom å skulle utdanne profesjonelle fagfolk i eit samfunn prega av samfunnsmessige og demografiske endringar. Statlege føringar i strategiplanar og NOUar har gitt oss klare utfordringar når det gjeld å utdanne lærarar og helsepersonell i eit samfunn der elevar og brukarar utgjer eit aukande kulturelt mangfald. Både frå praksisfeltet og i møte med studentane har ei rekkje erfaringar på dei to utdanningane gjort det tydeleg at vi treng meir kunnskap både om korleis vi som utdanningsinstitusjon per i dag fyller vårt samfunnsansvar når det gjeld å ruste studentane våre til å møte eit kulturelt mangfaldig samfunn og om på kva område vi kan bli betre. Ein slik kunnskapsbasis trengst om vi skal utvikle oss til ein institusjon der kulturelt mangfald er ein del av normaliteten, der språkleg og kulturell variasjon berre er ein av mange forskjellar mellom dei vi møter i vårt profesjonelle virke, anten det er i barnehage, skole eller helsevesen. Denne rapporten er kome i stand på bakgrunn av ei kartlegging av kompetansebehovet for Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT) som utdanningsinstitusjon på det fleirkulturelle området. Prosjektet er utført i eit samarbeid mellom Avdeling for lærarutdanning og Avdeling for helsefag ved HiNT, og hentar data frå to kjelder: Ein survey mellom studentar på begge utdanningane og fokusgruppeintervju med eit utval tilsette på dei to avdelingane. Metodar og utval blir presentert seinare i rapporten. På grunnlag av desse kjeldene legg vi fram forslag til korleis utdanningar og fag saman kan styrke arbeidet med å utdanne studentar til eit kulturelt mangfaldig samfunn. I tråd med tema for undersøkinga, er rapporten fleirspråkleg. Han pendlar mellom nynorsk, bokmål og svensk, noko som reflekterer dei språka/målformene som står forfattarane nærast. For nordiske lesarar reknar vi med at dette er uproblematisk og kanskje til og med ei nyttig øving.

Innleiing

I takt med at den språklege og kulturelle samansettinga av innbyggjarar i Norge har endra seg, har det norske samfunnet endra seg på mange område. I 1950 utgjorde talet personar med utanlandsk bakgrunn som levde i Norge 1,4 % (ssb.no/histstat/tabeller/3-10.html). Dei fleste av desse kom frå Norden/Europa eller Nord- Amerika, 350 var afrikanarar, 550 asiatar og 213 kom frå Sør-Amerika. I 2000 var talet stige til 6,3 % og i 2011 var det 12,2. Per 01.01.12 omfattar kategorien «utanlandsk bakgrunn» i følgje Statistisk sentralbyrå personar som er fødte i eit anna land enn Norge 500 000, og personar fødte i Norge av foreldre frå eit anna land 100 000. Desse endringane stiller krav om at universitet og høgskolar tilpassar seg denne situasjonen gjennom å utvikle utdanningar som er inkluderande, likeverdige og i tråd med nasjonale føringar. I NOU 2011:14: Bedre integrering, heiter det mellom anna at: En inkluderende skole handler ikke om å skape en skole med «vi» og «dem», det handler om å skape en skole for «oss». NOUen viser til at deltaking og resultat i opplæring og utdanning gjennomgåande er lågare i innvandrarbefolkninga enn i den øvrige befolkninga, ein situasjon som i sin tur: stiller store krav til aktørene på utdanningsfeltet, som må evne å omstille seg for å kunne møte behovene til en stadig mer mangfoldig elev- og studentmasse.

Ei rekkje nyare undersøkingar differensierer biletet av korleis det å ha innvandrarbakgrunn verkar inn på skoleprestasjonar og utdanning. Dei viser mellom anna følgjande: at foreldre sin utdanningsbakgrunn har avgjerande betydning, ein tendens til at jenter med innvandrarbakgrunn gjer det betre enn gutar med innvandrarbakgrunn og at resultatata for norskfødde med innvandrarbakgrunn skil seg relativt lite frå resultatata for majoritetslevar (Bakken 2003, Lauglo 2010, Lødding 2009, Støren 2006). Både dei norske undersøkingane, og tilsvarende svensk og dansk forskning peikar på behovet for å vurdere kva tiltak som kan betre innvandrarelevar sine faglege resultat, og sikre at dei får ei likeverdig opplæring/utdanning. Innanfor helsefag er ei tilsvarende utfordring kva slags kompetanse dei som blir utdanna i helsefag, treng for å tilby menneske med innvandrarbakgrunn likeverdige helsetenester. Utfordringane for ein utdanningsinstitusjon som HiNT, er i følgje regjeringa sin strategiplan for likeverdig opplæring, å bidra til at dei studentane vi sender ut – anten dei er allmennlærarar, førskolelærarar eller helsepersonell – får den nødvendige kompetansen til å nå måsettingane om likeverdige tenestetilbod.

I tråd med desse føringane, vil det vere viktig å kartleggje korleis det står til med HiNT sine utdanningstilbod når det gjeld kulturelt mangfald. Ei kartlegging vil kunne gje oss eit

kunnskapsgrunnlag for å peike ut område og tiltak som kan bidra til at HiNT utviklar seg til ein utdanningsinstitusjon som i større grad enn i dag er tilpassa det fleirkulturelle samfunnet vi lever i.

Målsetting

Rapporten er skriva på grunnlag av ei kartlegging av behovet for ei styrking av studentar og tilsette sin tverrkulturelle kompetansen for Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT) som utdanningsinstitusjon på det fleirkulturelle området. I samråd med dekanane, har undersøkinga konsentrert seg om dei to største utdanningane, Avdeling for lærarutdanning og Avdeling for helsefag ved HiNT. Denne avgrensinga handlar om kva det var mogleg å få til innanfor dei økonomiske og personellmessige ressursane som var til rådvelde. Avgrensinga til to avdelingar inneber at resultatane frå undersøkinga ikkje utan vidare kan overførast til dei andre utdanningane ved HiNT, sjølv om det kan vere grunn til å anta at det finst fellestrekk både når det gjeld utfordringar og behov for tiltak. Dette treng ein likevel å undersøkje nærmare. Både tidlegare forskning, forfatarane sine erfaringar frå utviklingsprosjekt retta mot praksisfeltet (NAFO-prosjektet), samt kontakt med studentar og praksisfelt i begge utdanningane dei seinaste åra, har gitt oss døme på ei rekkje utfordringar når det gjeld språk, kommunikasjon, religion og kulturforskjellar, i møte med kulturelt mangfald. På denne bakgrunnen har vi har studert følgjande problemstillingar:

1. I kva grad møter lærarutdanningane og helsefagutdanningane per i dag dei utfordringane eit kulturelt og språkleg mangfald medfører?
2. I kva grad opplever eit utval tilsette og studentar på dei to utdanningane at den undervisninga som blir gitt, førebear studentane tilstrekkeleg på dei kulturelle og språklege utfordringane dei møter i praksisfeltet og i sitt framtidige yrkesliv?

Bakgrunn for forskingsprosjektet

Bakgrunnen for at tilsette ved lærarutdanninga tok initiativ til å utvikle dette forskingsprosjektet, er samansett. Det handla dels om erfaringar med eit lite, men likevel aukande innslag av minoritetsspråklege studentar, dels om studentane sine erfaringar frå praksisfeltet, der dei kom tilbake etter endt praksis og hadde møtt minoritetsspråklege elevar/barn, utan at dei hadde hatt særleg mykje opplæring som kunne førebu dei på utfordringane dette ville medføre. I tillegg handla det om dei positive erfaringane vi har hatt frå deltakinga i eit kompetanseutviklingsprosjekt, som har

hatt ringverknader både for oss som fagtilsette og for praksisfeltet i barnehagar og etter kvart skolar. Hausten 2006 inviterte Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) HiNT og Fylkesmannen i Nord-Trøndelag og høgskolar og fylkesmenn i fire andre fylke til å delta i eit kompetanseutviklingsprosjekt retta mot tilsette i eit utval barnehagar. Prosjektet heldt fram til 2010 og innebar at HiNT i samarbeid med Fylkesmannen arrangerte ei rekkje opne fagdagar om ulike tema knytt til barnehagane sitt arbeid med barn med kulturell og språkleg minoritetsbakgrunn, med førelesarar på nasjonalt nivå. I tillegg dreiv vi nettverk og leidde utviklingsprosjekt i eit utval barnehagar, og seinare også eit utval skolar. Deltakarane sine erfaringar frå prosjektet er presentert i ein forskingsrapport, og er gjennomgåande positive til måla om at deltakarane skulle utvikle sin tverrkulturelle kompetanse.

Metode

Data till denna rapport har samlats genom fokusgruppintervjuer och spørreskjemaer. De som inbjöds att delta i fokusgruppintervjuerna, har samtlige en anställning på HiNT, några som faglärare, andra i någon form av ledande ställning. De anställda som efter inbjudan valde att delta, delades in i grupper efter hur det passade dem att delta. De intervjuade kom från olika utdanninger ved HiNT, allmennlærerutdanning, førskollærerutdanning, sykepleierutdanning, vernepleierutdanning og reseptarutdanning.

Fokusgruppintervjuer

Sammanlagt gjennomførdes fire fokusgrupper om vardera 60-90 minutter. Fokusgruppene gjennomførdes utifrån følgende frågeställningar:

- hva er dine erfaringer med flerkulturell kompetanse i ditt arbeid/din faggruppe
- hvordan ser du på din egen flerkulturelle kompetanse
- beskriv hvordan du ser på utviklingen av flerkulturell kompetanse ved HiNT

Fokusgruppintervjuerna spelades in och skrevs ut ordagrant. Sedan sammanställdes texten med utgångspunkt i ett analysförfarande som grundar sig i en så kallad kvalitativ innehållsanalys, inspirerad av Patton (2002) och Graneheim och Lundman (2004).

Innledningsvis lästes samtlige fokusgruppintervjuer igennem för at skapa en forståelse for helheten. Utifrån de givne frågeställningarna identifiserades meningsbærende enheter i texten. De meningsbærende enhetene sorteredes og plasseredes i kategorier og underkategorier.

Spørreskjema

Et spørreskjema for å kartlegge kulturkompetanse i undervisning og praksis ble delt ut til alle 3. års studenter ved førskolelærerutdanningen og alle helsefagutdanningene og til 3. og 4. års studenter ved allmennlærerutdanningen. Studentene ble spurt om hva de forbinder med begrepet kulturkompetanse. Svarprosenten fordelte seg med førskolelærer 65,3 % (n = 32), allmennlærer 63,0 % (n = 58), sykepleie Levanger 74,5 % (n = 76), sykepleie Namsos (heltids- og deltidsstudenter) 38,7 % (n = 36), vernepleie 30 % (n = 9) og farmasi 88,0 % (n = 22). Samlet svarprosent var 59,6 % (N = 233). Data från spørreskjema ble registrert i IBM SPSS 19 og følgende analyser ble utført: Deskriptiv statistikk med frekvensanalyser som er presentert med bargrafer og krystabell. Signifikans mellom

grupper ble testet med Kji-kvadrattest på nominalnivå, Mann-Whitney U-test på ordinalnivå og Pearson korrelasjonstest ble benyttet for lineær korrelasjonstesting.

Resultat – fokusgruppintervjuer med lærere

Sammanstillingen og analysen av fokusgruppintervjuerna resulterade i fire kategorier (1), (2), (3) og (4). Samtlige kategorier består av ett antal underkategorier enligt tabell 1.

Tabell 1. Oversikt over underkategorier og kategorier

Flerkulturell kompetens hos den enskilde	Flerkulturella kompetens i kollegiet	Flerkulturell kompetens i utbildningarna	Flerkulturell kompetens i framtiden
Erfarenheter av resor	Erfarenheter av stor stor flerkulturell kompetens	Erfarenheter av betydelsen av flerkulturell kompetens	Erfarenheter av ett behov av kompetenshøjning
Erfarenheter av arbeidsrelaterade utlandsvistelser	Erfarenheter av mindre flerkulturell kompetens	Erfarenheter av studenternas bristande flerkulturella kompetens	Erfarenheter av behovet av integrerad undervisning mellom utbildningarna
Erfarenheter av icke arbeidsrelaterat slag	Erfarenheter av hur den personliga flerkulturella kompetensen speglas i arbeidet	Erfarenheter av styrdokumentens flerkulturella utformning	Erfarenheter av behovet av att ta vara på befintlig flerkulturell kompetens
Erfarenheter av bristande flerkulturell kompetens		Erfarenheter av studenternas flerkulturella kompetens	
Erfarenheter av kompleksitet i flerkulturell-begreppets innebörd		Erfarenheter av konkrete flerkulturella åtgärder	

De fire (huvud)kategorierna presenteras nedan:

(1) Flerkulturell kompetens hos den enskilde

Flera av deltagarna refererar till egne erfaringer av andre kulturer via resor som de gjort. Mange beskriver den utsatthet som en menneske med fremmande kultur erfar da de kommer till ett nytt

land. De flesta deltagarna menar att de själva försöker vara öppna för den kultur som råder i det land de besöker, och att de försöker få en inblick i hur människorna som lever i det land de besöker, tänker och fungerar.

Några av deltagarna har tillbringat tid i andra kulturer i arbetsrelaterade sammanhang, vilket de upplever som att deras flerkulturella kompetens påverkas av på ett positivt sätt. Det med att tillbringa tid i ett annat land skapar insikt i levnadssättet i en främmande kultur, vilket också gör att den kulturella kompetensen ökar och vidgas, deltagarna menar att även om man inte har någon formell kompetens vad gäller främmande kulturer, är det väldigt lärorikt och insiktsskapande att leva i en annan kultur.

Några av deltagarna beskriver att även om den flerkulturella kompetensen inte finns dokumenterat som en formell kompetens, så finns den ändå i kollegiet och hos den enskilde läraren. De konstaterar att rasistiska uttalanden och främlingsfientlighet som man kan möta ute i samhället, inte märks lika tydligt på HiNT. Det finns en hög medvetenhet hos den enskilde, och ett sätt att uttrycka sig och ha förståelse för det flerkulturella samhället, som speglar en accepterande hållning på ett personligt och privat plan, menar deltagarna.

Flera av deltagarna konstaterar att de personligen har för dålig flerkulturell kompetens. Många har knappt undervisat i det, och de flesta har ingen direkt agenda för det i sina upplägg för undervisningen heller. Några menar att de inte har mera kompetens på området än att de har hört det andra berättat eller läst det andra skrivit. Någon beskriver också att de har så liten flerkulturell kompetens att de väljer bort ämnet då de undervisar. De väljer hellre att ta upp andra fokus, fokus som de upplever har flera relevanta delar som knyter an till andra delar av utbildningen. Det beskrivs att man inte har tid att prioritera att höja sin flerkulturella kompetens.

Några av deltagarna beskriver att det flerkulturella begreppet är väldigt komplext. En dimension av komplexiteten är upplevelsen av att det är ett väldigt stort fält. Erfarenheterna beskrivs som att när den flerkulturella kompetensen höjs, så får man också upp ögonen för hur enormt många fler frågor och aspekter det finns i begreppet. Det blir mer kompliserat ju mer kompetens man får på området.

(2) Flerkulturella kompetens i kollegiet

Flera av deltagarna anser att det bland kollegorna finns personer med stor flerkulturell kompetens. De flesta är dock överens om att de kollegor som anses ha stor flerkulturell kompetens, inte är så många.

Deltagarna menar att det generellt i kollegiet finns utrymme för förbättringar inom den flerkulturella kompetensen. Det är svårt att veta vad kollegorna har för flerkulturell kompetens, och deltagarna menar att de inte på något sätt har översikt över kollegiets flerkulturella kompetens. Deltagarna menar att de som sitter på chefspositioner, inte heller har någon översikt över hur den flerkulturella kompetensen ser ut hos deras personal. Deltagarna beskriver ett behov för ett verktyg för att på ett bättre sätt få in det flerkulturella "tänktet" i undervisningsmiljön. Det konstateras att det mesta av den undervisning som finns inte bjuder in till ett flerkulturellt resonemang eller reflektion.

Flera av deltagarna påpekar att det har mycket att göra med den egna flerkulturella kompetensen, hur mycket av det man lägger in i sin undervisning. De menar också att det är viktigt att de som undervisar studenterna, är medvetna om den egna hållningen till flerkulturell kompetens. Det är betydelsefullt att den flerkulturella kompetensen betraktas och presenteras som en resurs. Flera av deltagarna konstaterar att det primärt undervisas utifrån norska förhållanden.

Några av deltagarna beskriver hur de har fått ta till sig och lära sig av andra kulturers sätt att till exempel göra avtal. De menar att en så enkel sak kan skapa missförstånd om man inte har klart för sig att det kan se olika ut beroende på den kultur man tillhör. Deltagarna beskriver också erfarenheter av att studenter med annan kulturell bakgrund ser annorlunda på auktoritet i relation till lärarens kön och ansiktsmimik i den stund man ger ett besked eller träffar ett avtal. Sådan kompetens anser deltagarna vara mycket betydelsefull för att förstå och kunna tillmötesgå behoven hos de studenter som har en annan kulturell bakgrund.

(3) Flerkulturell kompetens i utbildningarna

Det anses betydelsefullt att de som undervisar är medvetna om vad och hur de förmedlar det flerkulturella fokuset till studenterna. Deltagarna konstaterar att flerkulturell kompetens är oerhört viktig. Flerkulturell kompetens har betydelse oavsett var du arbetar, när du arbetar med människor. Det är betydelsefullt att ta upp temat redan under det första studieåret och sedan följa upp det genom hela utbildningen. De som undervisar studenterna, bör ha den flerkulturella kompetensen

som en medveten bakomliggande agenda när de planerar och genomför sin undervisning. Någon deltagare menar att studenterna inte förbereds för att vara professionella i det flerkulturella samhället i tillräcklig grad, de anser att den flerkulturella kompetensen borde konkretiseras och operationaliseras tydligare.

Flera av deltagarna menar att de styrdokument som ligger till grund för utbildningarna som bedrivs på HiNT, har bristande tydlighet vad gäller flerkulturell kompetens. Deltagarna menar att det finns inte så mycket fokus på den flerkulturella kompetensen. Det ges heller inget ytrymme för att öka den flerkulturella kompetansen i kollegiet, det finns inget tydligt fokus på att det är högprioriterat. Flera av deltagarna beskriver att nya fagplaner och modeller gör att man inte har översikt över hur det ser ut med fokuset på den flerkulturella kompetensen. De nya planerna på de olika utbildningarna gör också att tiden som man skulle kunna ägna åt kompetanshävning och likande, när det gäller flerkulturell kompetens, måste ägnas åt planering för de nya delarna av utbildningen vilket begränsar tiden man kan lägga på att reflektera över den flerkulturella kompetensen.

Studenterna beskrivs som flerkulturella, både vad gäller ursprung, men också i form av en flerkulturell resurs. Några deltagare har erfarenhet av att studenter av utländsk härkomst går in i undervisningen och delar med sig av sin flerkulturella kompetens. Några deltagare beskriver det som väldigt lyckat och som en öppning för de inhemska studenterna att vidga sina vyer gentemot andra kulturer. Andra deltagare beskriver erfarenheter av att utländska studenter går in i undervisningen som inte så lyckat. Ibland har de utländska studenterna åsikter och uppfattningar som provocerar vissa klasskamrater, och det kan bli diskussioner. Man konstaterar också att det inte alltid är så att de studenter som har en annan kulturell bakgrund, har direkta erfarenheter av att ha levt i den kulturen, de kanske har utlandsfödda föräldrar eller så var de väldigt unga då de kom till Norge, så de kanske inte har så stor flerkulturell kompetens även om de kulturellt sett har andra rötter än de traditionellt norska. Deltagarna menar att bara för att du har en annan etnisk bakgrund, är det inte säkert att du har specialkompetens på området.

Det beskrivs också av deltagarna att flerkulturell kompetens inte behöver vara så invecklat, som begrepp. Den flerkulturella kompetensen kan ligga på väldigt olika nivåer, det kan till exempel handla om så enkla saker som hur vår kultur gör att vi förhåller oss olika till hur vi ser på ett uppgjort avtal. Vanliga vardagsliga ting, som vi tar för givna, kan skapa större problem än vi tror när personerna det gäller har skilda kulturella bakgrunder.

Någon deltagare beskriver hur de studenterna som studerar vid HiNT och som har en annan kulturell bakgrund än den norska, ibland har problem i utbildningarna. Problemen kan vara av språklig natur,

men kan även ha en annan dimension. Språket visar sig vara en essentiell del av att både klara sig inne på skolan, på examen och arbetskrav, men även att klara sig ute i praktiken, då de möter andra personer som de skall förhålla sig till. Några deltagare anser att språket är ett stort problem för vissa av de utländska studenterna. De ifrågasätter hur de kunnat ta sig in på utbildningen och de ifrågasätter också hur de ska kunna klara sig som professionella ute i det norska samhället. Vissa deltagare menar att de studenter som inte kan klara av ett bra skriftlig språk, inte borde godkännas på utbildningarna, andra deltagare anser att det finns andra aspekter av den personliga kompetensen som kan kompensera för ett bristande skriftspråk. De som anser att studenternas skriftspråk borde vara ett kriterium för att erhålla examen, menar att de studenter som examineras ut från HiNT, kommer att få sådana arbeten där det krävs att man kan uttrycka sig på ett fagmässigt och tydligt skriftspråk. De som anser det motsatta, tycker att de som av en eller annan orsak har problem med det skriftliga, kan få någon annan att ta sig av den biten och att problem med det skrivna språket inte endast har sitt upphov i att man i grunden talar ett annat språk, det kan även bero på till exempel dyslexi. Någon av deltagarna har erfarenheter av att de utländska studenterna inte skriver sämre norska än de nordmen som skriver sämst. Någon av deltagarna beskriver också erfarenheter av att tidigare studenter varnar potentiella studenter, med utländsk bakgrund, från att överhuvudtaget söka till utbildningarna, då de språkliga kraven uppfattas som allt för oöverstigliga.

En annan aspekt av problem som deltagarna beskriver i relation till de utländska studenterna, är den kulturkrock som kan bli resultatet då de utländska studenterna kommer ut i praktik. Någon deltagare beskriver erfarenheter av att vissa utländska studenter får svårt, eller till och med väljer att avsluta sin utbildning för att de inte kan förlika sig med den kultur som råder, till exempel i de norska barnehagene. Några av de utländska studenterna ser annorlunda på barn och hur de ska behandlas och uppfostras, och de upplever att de kan inte fullfölja utbildningen och göra ett bra jobb.

Även de norska studenternas behov av ökad flerkulturell kompetens beskrivs. Några deltagare beskriver erfarenheter av att de norska studenterna ibland upplever att de inte vet hur de ska bemöta eller bemästra en situation eller en person som har en annan kulturell bakgrund än de själva. Studenterna beskrivs som väldigt rädda för att göra eller säga fel, att de ska kränka eller skada någon.

Deltagarna beskriver en annan aspekt av att undervisa i flerkulturella kompetens, och det är studenternas prioritering. Det konstateras att många av studenterna prioriterar väldigt hårt vilka delar av utbildningen de ska delta i, och då har de en tendens att välja bort inslag av flerkulturell karaktär. Det anses problematiskt att studenterna väljer bort undervisning på det sättet.

Några av deltagarna har konkreta exempel på flerkulturella inslag i utbildningarna. Flera beskriver en internationell dag som arrangeras varje år. Fokus på den internationella dagen har i stort sett varit kommunikation, vilket betraktas som centralt för utbildningarna, åtminstone på helsefagavdelningen. Den internationella dagen har uppfattats som givande av de som undervisar, och de som arrangerat den, menar att föreläsningarna har varit relevanta och intressanta. Det som har upplevts som en utmaning, har varit att få studenterna att förstå betydelsen av att delta. Det beskrivs som ibland lite svårt att få studenterna att inse hur viktig det är att skapa god kunskap om hur man kommunicerar med personer med en annan kulturell bakgrund. De studenter som har lättast att ta till sig denna typ av undervisning, är de som har planer på en utlandsförlagd praktikperiod.

Vissa av deltagarna har erfarenheter av att deras studenter har traumatiska upplevelser med sig när de startar en utbildning. Det är viktigt att stötta dessa studenter, men det kunde kanske också vara ett sätt att fånga de andra studenterna, att de utländska studenterna fick möjlighet att berätta för sina medstudenter om sina erfarenheter, det kunde kanske fånga intresset.

(4) Flerkulturell kompetens i framtiden

Deltagarna menar att det finns en flerkulturell potential i och runt HiNT som inte utnyttjas. Det finns ett stort behov för att höja den flerkulturella kompetensen på flera nivåer i HiNT. Deltagarna beskriver att det finns en viss rädsla i samhället för personer från andra kulturer, och det är väldigt viktigt att utbildningsinstitutioner lyfter den här frågan och gör studenterna medvetna om sina egna rädslor. Det finns ett behov av faktaupplysningar, menar deltagarna. Det beskrivs också ett behov av att reflektera över flerkulturella frågor. Att de som undervisar lyfter flerkulturella frågor och att det som upplevs som svårt eller främmande, tas upp och diskuteras. De som undervisar ska inte ta ställning i frågorna, bara ta upp dem så att studenterna får möta sina egna rädslor.

Deltagarna anser att det finns ett behov av god framförhållning vad gäller flerkulturell kompetens. Om de som undervisar på HiNT, blir mera medvetna om andra kulturers sätt att reagera och uppfatta, kan vi förhindra att det uppstår missförstånd i framtiden. Det beskrivs som centralt för studenterna att de får bred kunskap och en slags balans för att kunna möta personer med annan kulturell bakgrund på ett sätt som de uppfattar respektfullt och acceptabelt.

Deltagarna beskriver att det i de olika utbildningarna finns flera studenter som har annan kulturell bakgrund. De studenterna kommer ibland in på kontoret till lärarna och berättar om olika erfarenheter av sin kulturella bakgrund. Detta skulle det vara nyttigt att ta vara på. De berättelser som

studenterna har, kan vara nyttig även för andra studenter på andra avdelningar i HiNT. Därför menar deltagarna att det kunde vara ett sätt att sprida den flerkulturella kompetensen på, att studenterna med annan kulturell bakgrund kan besöka olika utbildningar inom HiNT och berätta sina erfarenheter. Mycket av den flerkulturella kompetensen är oavhengig av vilken utbildning studenterna tar i grunden. Det anses också att man kunde slå i hop olika utbildningar i flerkulturella sammanhang för att kanske öka intresset för att delta, både för studenter och anställda. Det vore bra att utnyttja resurserna bättre, både bland studenter och anställda.

Just flerkulturell kompetens beskrivs som ett "gyllene tema" att ha kring ett gemensamt samarbete på tvärs av utbildningarna. Ett upplägg där studenterna får öva på dialoger och diskussioner med medstudenter tas upp som exempel.

Flera av deltagarna anser att det finns resurser med flerkulturell kompetens som kunde utnyttjas mer. En inventering i den flerkulturella kompetensen uppfattas som ett sätt att skapa en översikt över hur den flerkulturella kompetensen faktiskt ser ut. Någon tycker att det i studentkåren finns många outnyttjade resurser. De är övertygade om att det finns studenter med annan kulturell bakgrund som gärna kunde tänka sig att gå in i undervisningen om de blev tillfrågade.

Många av deltagarna beskriver den flerkulturella kompetens som finns ute i samhället, och som (nästan) inte alls utnyttjas i undervisningen på HiNT. Deltagarna beskriver asylmottagning och andra inrättningar med stor flerkulturell kompetens, som säkert kunde användas bara det blev satt i system.

Det konstateras att det på HiNT finns många studenter med flerkulturell kompetens, framför allt studenter med en annan kulturell bakgrund.

Resultat – spørreskjema til studentene

Kulturkompetanse

Studentene ble i spørreskjemaet spurt om hva de forbinder med begrepet kulturkompetanse, og de aller fleste som svarte beskriver det som kunnskap om andre kulturer. De fleste konkretiserer denne kunnskapen til religion, tro, tradisjoner og språk.

Bruk av kulturkompetanse i studiepraksis

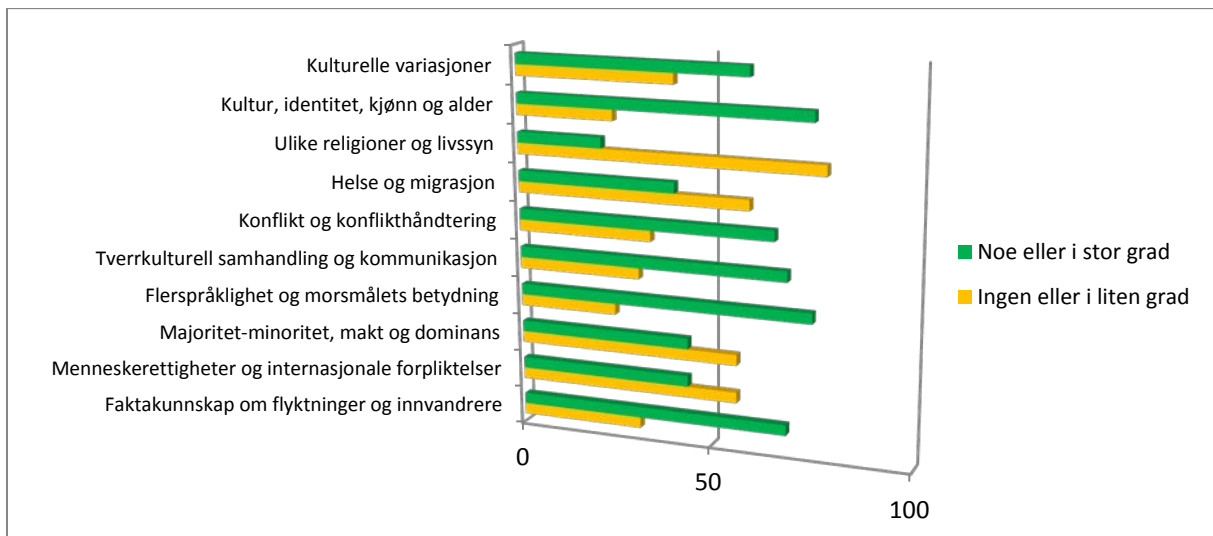
Studentene ble spurt om de hadde opplevd situasjoner i sin studiepraksis der de hadde brukt sin kulturkompetanse. Andelen studenter som oppgir å ha brukt sin kulturkompetanse, varierer mellom 39,7 % - 62,5 % ($p = 0,328$). Høyest andel ser vi blant førskolelærerstudentene og lavest blant allmennlærerstudentene. Andelen som oppgir at de har opplevd situasjoner i sin studiepraksis der de har kjent på manglende kulturkompetanse, varierer fra 12,5 % - 40,0 %, ($p = 0,461$) lavest blant vernepleierstudentene og høyest blant sykepleierstudentene i Namsos. Det var ingen signifikante korrelasjoner mellom opplevd mangel på kulturkompetanse og vurdering av hvilken grad undervisningen har gitt den nødvendige kulturkompetanse.

Felles for alle utdanningene er studentenes erfaring med språkutfordringer. Studenter ved lærerutdanningene er felles om å ha erfaringer og utfordringer vedrørende tradisjoner og religion knyttet til mat. Særlig nevnes barn av muslimske foreldre som ikke kan spise svinekjøtt. Andre utfordringer er knyttet til feiring av høytidene advent, jul og påske. Førskolelærerstudentene nevner ulik tradisjon i påkledning tilpasset til de norske årstidene. Sykepleierstudentene nevner erfaringer i møte med innvandrerpasienter og hygiene, mat, kroppsspråk, å bli stelt av sykepleier av motsatt kjønn, ritualer knyttet til døden og kommunikasjon via tolk. Noen studenter nevner også erfaringer med pasienter fra den samiske befolkningen og subkulturelle variasjoner mellom bygd og by. Farmasistudenter har erfaring med språkproblemer ved informasjon om legemidler og spesielt nevnes hvordan en best kan forklare administrasjon av stikkpiller. Noen studenter, særlig helsefagstudenter som har hatt praksis i utlandet, sier at erfaringer fra studieoppholdet var læringserfaringer som utfordret deres kulturkompetanse.

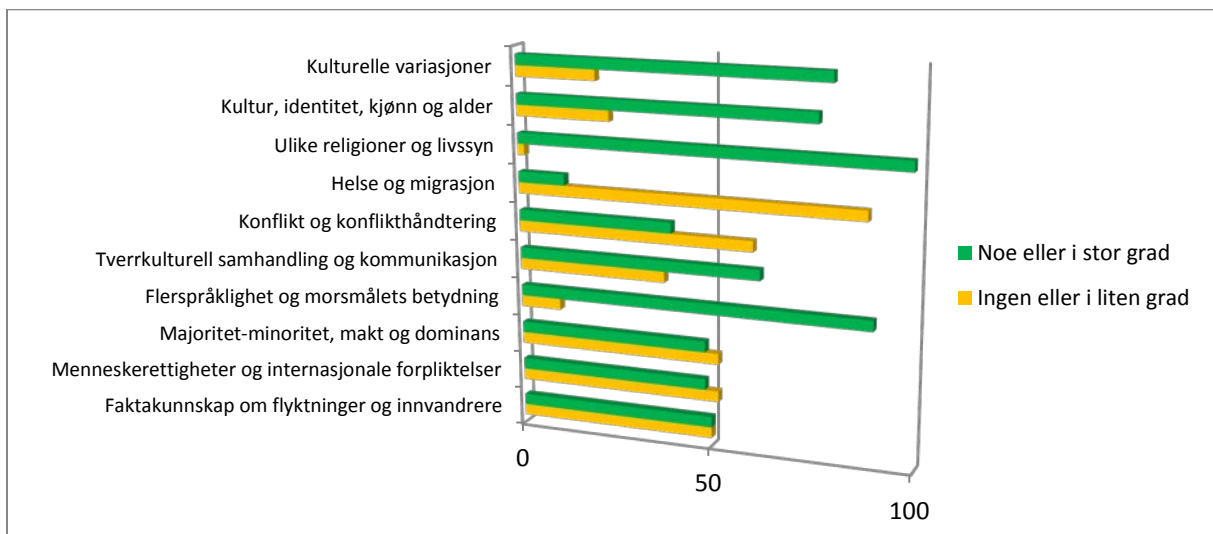
Undervisningens bidrag til kulturkompetanse for framtidig yrkespraksis

Studentene ble spurt om å vurdere i hvilken grad undervisningen har gitt den nødvendige kulturkompetanse for framtidig yrkespraksis. Svaralternativene var: ikke i det hele tatt, i liten grad, i noen grad og i stor grad. For å fremheve forskjellene mellom temaene som det ble spurt om, er

svaralternativene omkodet til ingen eller i liten grad og noe eller i stor grad. Resultatet vises i figurene 1-6 med prosentvis fordeling.

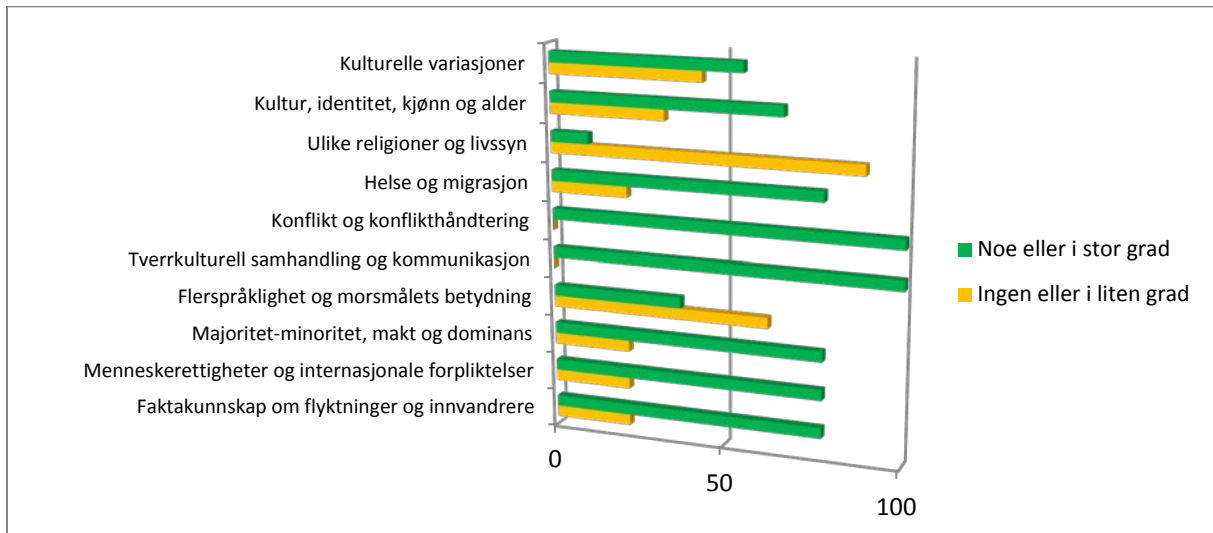
Figur 1. Førskolelærerstudentenes vurdering av i hvilken grad undervisningen har gitt den nødvendige kulturkompetanse for deres framtidige yrkespraksis

Figur 2. Allmennlærerstudentenes vurdering av i hvilken grad undervisningen har gitt den nødvendige kulturkompetanse for deres framtidige yrkespraksis

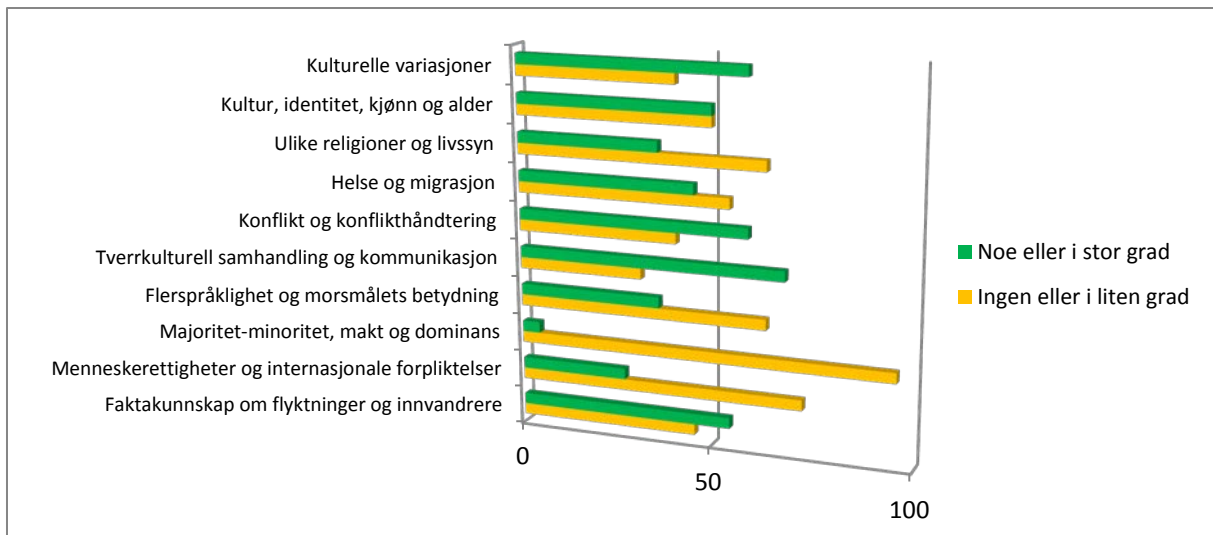
Felles for lærerutdanningene er at over 50 % av studentene vurderer at undervisningen i noe eller i stor grad har bidratt til den nødvendige kulturkompetanse i kulturelle variasjoner, kultur/identitet/kjønn/alder, tverrkulturell samhandling/kommunikasjon og flerspråklighet og

morsmålets betydning, og ingen eller i liten grad til helse og migrasjon. Undervisningens bidrag til nødvendig kulturkompetanse i ulike religioner og livssyn angis til noe eller i stor grad av 98,3 % av allmennlærerstudentene, men bare hos 21,9 % av førskolelærerstudentene. Ellers oppgir over 50 % av førskolelærerstudentene at undervisningen har gitt nødvendig kompetanse i faktakunnskap om flyktninger og innvandrere.

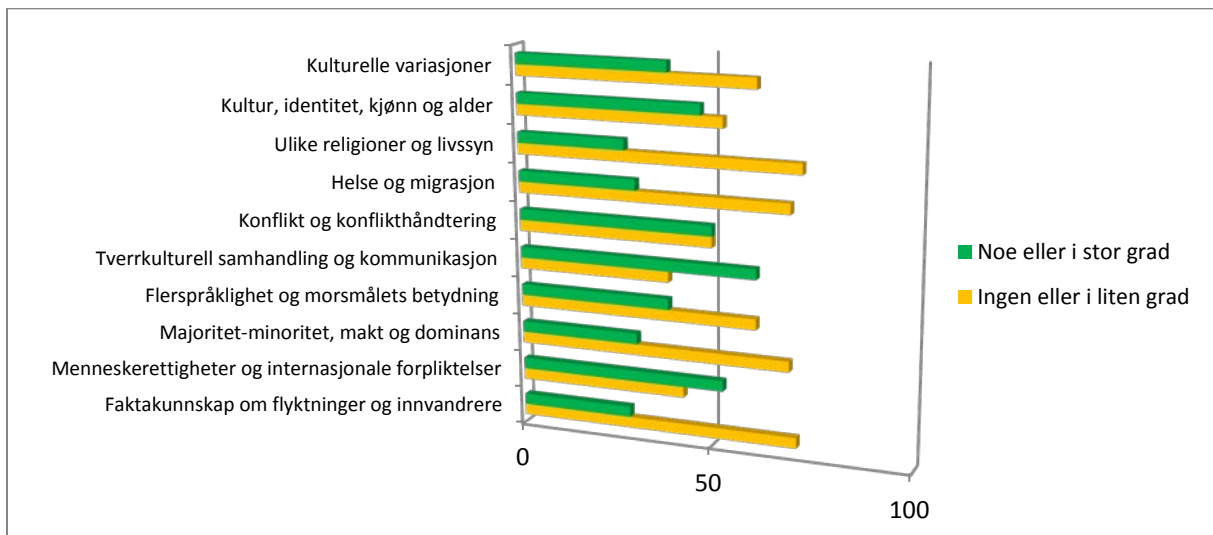
Figur 3. Vernepleierstudenters vurdering av i hvilken grad undervisningen har gitt den nødvendige kulturkompetanse for deres framtidige yrkespraksis

Alle vernepleierstudentene (100 %) angir at undervisningen har bidratt i noe eller i stor grad til nødvendig kompetanse i konflikt/konflikthåndtering og tverrkulturell samhandling/kommunikasjon. For temaene ulike religioner/livssyn og flerspråklighet/morsmålets betydning oppgir over 50 % at undervisningen har i ingen eller i liten grad bidratt til den nødvendige kompetansen. For de andre tema oppgir over 50 % i noe eller i stor grad å ha gitt nødvendig kulturell kompetanse.

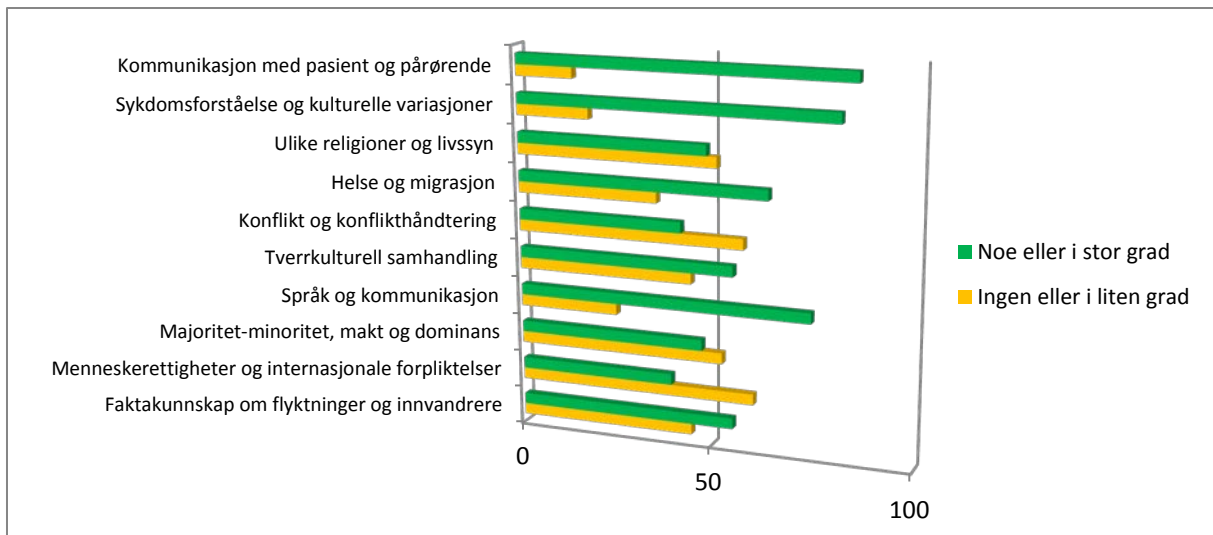

Figur 4. Farmasiststudenters vurdering av i hvilken grad undervisningen har gitt den nødvendige kulturkompetanse for deres framtidige yrkespraksis

Blant farmasiststudentene oppgir over 50 % i noe eller i stor grad at undervisningen har bidratt til nødvendig kompetanse til temaene kulturelle variasjoner, konflikt/konflikthåndtering og faktakunnskap om flyktninger og innvandrere. For de andre temaene vurderer over 50 % ingen eller i liten grad bidrag til nødvendig kulturkompetanse.

Figur 5. Sykepleierstudenter, Namsos, sin vurdering av i hvilken grad undervisningen har gitt den nødvendige kulturkompetanse for deres framtidige yrkespraksis

Figur 6. Sykepleierstudenter, Levanger, sin vurdering av i hvilken grad undervisningen har gitt den nødvendige kulturkompetanse for deres framtidige yrkespraksis

Blant sykepleierstudentene i Namsos vurderer over 50 % i noe eller i stor grad nødvendig kulturkompetanse av undervisningen i tverrkulturell samhandling/kommunikasjon og menneskerettigheter/internasjonale forpliktelser. For de andre temaene er andelen 50 % eller høyere som vurderer undervisningens bidrag til ingen eller i liten grad å ha bidratt til nødvendig kulturell kompetanse.

For sykepleierstudentene i Levanger var noen av spørsmålene forskjellige fordi det der har blitt undervist to uker om global helse og kultur for studenter som har hatt delstudier/praksis i utlandet. Derfor ble alle studentene ved studiested Levanger spurt om tema som kommunikasjon med pasient og pårørende, sykdomsforståelse og kulturelle variasjoner og språk/kommunikasjon. Studentene angir at undervisningen har i noe eller i stor grad bidratt til nødvendig kompetanse til kommunikasjon med pasient og pårørende og sykdomsforståelse/kulturelle variasjoner med henholdsvis andelen 85,3 % og 81,3 %. For temaene helse/migrasjon, tverrkulturell samhandling, språk og kommunikasjon og faktakunnskaper om flyktninger og innvandrere svarer også over 50 % noe eller i stor grad bidrag til nødvendig kulturkompetanse.

En sammenligning mellom studenter som ikke har hatt praksis i utlandet (n = 71) vs har hatt praksis (n = 12), viser at studenter med praksis i utlandet og deltakelse på ekstra undervisning i høyere grad sier å ha fått nødvendig kulturkompetanse fra undervisningen i språk og kommunikasjon ($p = 0,049$, Mann-Whitney U-test). For de andre temaene fant vi ingen signifikante forskjeller mellom de som har hatt vs ikke har hatt praksis i utlandet og deltatt på global health kurset. Det er gjennomgående en høyere andel blant studentene på Levanger sammenlignet med Namsos som angir noe eller i stor

grad av nødvendig kulturkompetanse ut fra undervisningen i temaene helse/migrasjon og faktakunnskaper om flyktninger og innvandrere, mens menneskerettigheter/internasjonale forpliktelser er høyere vurdert av studentene i Namsos.

Studentene har flere forslag til hva HiNT kan gjøre for å styrke studentenes kulturkompetanse. Felles for alle studentene er at relevante tema bør få mer fokus, flere timer og bli mer integrert i alle fag og praksis. De foreslår bruk av eksterne forelesere og personer som kan dele flerkulturelle erfaringer. Lærerutdanningene nevner spesifikt samarbeid med Sjefsgården (Levanger) som positivt og noe som kan utnyttes mer. Spesielle tiltak som trekkes frem av studentene er:

- Sykepleierstudentene ønsker seg flere arbeidskrav og gruppearbeid knyttet til flerkulturelle tema, for eksempel globalt helsekurs, religionkunnskap, ritualer ved dødsfall, samisk kultur, menneskerettigheter og flyktningekonvensjonen. Erfaringer med gruppearbeid der flerkulturelle studenter deltar, vurderes som bra, men det etterspørres mer veiledning i gruppene når konflikter oppstår.
- Farmasistudentene ønsker at potensialet med å ha fremmedspråklige studenter på studiet utnyttes bedre og trenger mer kunnskap om synet på legemidler og behandling i ulike kulturer.
- Vernepleierstudentene ønsker at de får bruke mer tid på prosjekt som handler om relasjon og samhandling.
- Allmennlærerstudentene ønsker mer innsikt i religion og livssyn, språk og det å undervise minoritets elever, at undervisningen blir obligatorisk og integreres i grunnutdanningen og ikke bare i valgfagene,
- Førskolelærerstudentene ønsker å lære mer om Norges forpliktelser i asylpolitikken, og at flerkulturelle tema er et gjennomgående tema i hele utdanningen.

Studier/praksis i utlandet

På spørsmål om studentene har mottatt informasjon om de tilbudene HiNT gir av delstudier/praksis i utlandet, svarer 82,5 % (n = 184, p = 0,381) at de har mottatt dette. Andelen som har mottatt informasjon, varierer fra 78,1 % - 100 % når farmasiutdanningen holdes utenom siden de ikke hadde tilbud om delstudier/praksis i utlandet. Flere av studentene på farmasiutdanningen uttrykte ønske om at utdanningen bør tilby internasjonale studier.

Tabell 1. Andel studenter som har hatt/skal ta delstudier/praksis i utlandet for utdanning i HiNT

		Har hatt/skal ta delstudier/praksis i utlandet		
		Nei	Ja	Totalt
Utdanning	Førskolelærer	25 (78,1 %)	7 (21,9 %)	32
	Allmennlærer	42 (73,7 %)	15 (26,3 %)	57
	Sykepleie Levanger	60 (83,3 %)	12 (16,7 %)	72
	Sykepleie Namsos	29 (87,9 %)	4 (12,1 %)	33
	Vernepleie	7 (100 %)	0 (0 %)	7
	Farmasi	22 (100 %)	0 (0 %)	22
Totalt		184 (82,5 %)	39 (17,5 %)	223

Totalt angir 17,5 % (n = 39) studenter å ha hatt/skal ha delstudier/praksis i utlandet. Andelen er høyest blant studenter på allmennlærerutdanningen. Som årsak til hvorfor studentene ikke har hatt delstudier/praksis i utlandet oppgir de fleste økonomi (35,8 %, n = 57) som en begrensning og kommenterer at HiNT bør tilby bedre støtteordninger til studentene. Annen årsak (33,3 %, n = 53) oppgis som nest hyppigste årsak og som kommentarer nevner de fleste ansvar for barn. Andre årsaker er at tidspunktet ikke passer (25,3 %, n = 40), manglende interesse (19,5 %, n = 31) og språk (11,3%, n = 18). Manglende informasjon (5 %, n = 8) og avslag på søknad (4,4 %, n = 7) utgjør en liten andel av forklaringen til at studentene ikke har tatt delstudier i utlandet. Farmasiutdanningen er også her holdt utenfor.

På spørsmål om hvor viktig er det at HiNT har et godt tilbud om delstudier/praksis i utlandet, svarer 77,1 % (n = 172) i noen grad eller i stor grad. Blant andelen som svarer dette, er de fleste blant sykepleierstudentene i Levanger (81,7 %) etterfulgt av allmennlærerutdanningen (79,0 %). Blant farmasistudentene som ikke har tilbud om internasjonalisering, svarer 59,1 % i noen grad eller i stor grad. For studentene sett under ett er det en signifikant korrelasjon med alder hvor viktigheten av internasjonale tilbud vurderes høyere med synkende alder, $r = 0,235$, $p < 0,05$.

Studentene ved alle utdanningene foreslår mer informasjon og at informasjon om internasjonalisering må komme tidlig i studiet. De ønsker informasjonen ikke bare på fronter, men også presentert i klassen. Mange nevner behovet for mer økonomisk støtte, flere valgtilbud og at flere kan reise. Flere ønsker at tidligere studenters erfaringer med internasjonal praksis/studier i

større grad kom de andre studentene til gode i form av erfaringsutveksling. Noen nevner bedre tilrettelegging for studenter med barn og tilbud om kortere praksisperioder.

Diskussion

Det visade sig att det både bland de undersökta studenterna och de intervjuade lärarna fanns rika, men varierade uppfattningar om innehållet i begreppet flerkulturell kompetens.

Den första möjliga tolkning av resultatet är att det finns stort behov för att öka den flerkulturella kompetensen på flera delarenor på den stora arena som HiNT utgör. Resultatet visar att många har den uppfattningen att den flerkulturella kompetensen är en väldigt viktig del i dagens utbildningar, särskilt för dem som i sitt framtida yrkesutövande kommer att möta människor med varierande kultur. Den flerkulturella kompetensen får dessvärre inte särskilt stort fokus i utbildningarna. Det visar sig bero både på de dokument som styr verksamheten, men det beror också på den enskilde lärarens kompetens och den tid som finns, eller inte finns, för att skapa eller höja den egna flerkulturella kompetensen. Denna tolkning visar sig vara väl överensstämmande med annan forskning, där det konstateras att det finns ett stort behov för fokus på den flerkulturella kompetensen för att kunna utföra ett tillfredsställande arbete inom vården (Baldonado *et al.* 1998). Ett sätt att skapa större möjligheter att fokusera på den flerkulturella kompetensen torde vara att mera uppmärksamhet riktas mot detta i de styrdokument som reglerar verksamheten. Personer i ledande ställning bör skapa ramar och styra verksamheten i den riktningen att den flerkulturella kompetensen blir ett övergripande och prioriterat inslag i planering och genomförande av undervisningen. De anställda behöver resa på kurser och delta i flerkulturella projekt. Studenterna behöver förstå att flerkulturell kompetens är särskilt viktig och de bör få möjlighet att skapa en egen kompetens inom fältet, jmf Moen & Lauritsen, 2012.

Vad som betraktades som betydelsefullt för den flerkulturella kompetensen, visade sig variera mellan de olika utbildningarna. Allmänlärarstudenterna hade en annan uppfattning om vad som var viktig i utbildningen för att deras flerkulturella kompetens skulle motsvara förväntningarna än vad vernepleiestudenterna och sykepleiestudenterna hade. Ett möjligt sätt att tolka det är att studenterna har varierande behov relaterat till de olika utmaningar de möter i sina respektive arbetsuppgifter. Det verkar också rimligt att anta att en sykepleier möter andra typer av kulturella utmaningar och/eller problem när en patient skall sköta sin dagliga hygien än vad en förskollärare gör som behöver diskutera föräldrarnas val av kläder till sitt barn. til nødvendig kulturelt utbytte for

temaene flerspråkighet og morsmålets betydning, for temaet konflikt og konflikthåndtering, sykepleierstudentene for helse og migrasjon. Lärarstudenterna menar att de har fått gott utbyte av undervisningen om betydningen av flerspråkighet och modersmål. Vernepleierstudenterna er nögda med undervisningen i ämnet konflikter och konflikthantering, medan sjukepleierstudenterna er nögda med undervisningen om hälsa och migration. Det kan betraktas som viktig kunskap att de olika utbildningarna faktiskt inte ser helt lika på vad som är betydelsefullt för deras flerkulturella kompetens.

Det fanns några punkter som var gemensamma för de olika utbildningarnas uppfattning om den flerkulturella kompetensen. Den tydligaste likheten som man fann i resultatet var upplevelsen av språket som en stor utmaning. Samtliga utbildningar nämner utmaningar i relation till språket. De språkliga utmaningarna hade olika innehåll beroende på vilken utbildning studenterna gick, men gemensamt för dem alla var att problemen var grundade i språket. Språkbarrieren er en kjent utfordring som kan skape stress og vurderes å kunne redusere kvaliteten i profesjonsutøvelsen, og opplevelsen av denne utfordringen varierer mellom profesjon og yrkesrolle (Bernard m.fl, 2006). Då det får anses som omöjligt att lära samtliga studenter alla språk de möjligen kommer att möta i sin framtida yrkesutövning, finns ett stort behov för att söka efter möjligheter att lösa den språkliga barriären på ett bra sätt. Även de anställda konstaterar i resultatet att språket är en utmaning både i praktiksituationer och i undervisningssituationer. Det framkommer också här att utmaningarna ser olika ut beroende på vilken utbildning de anställda har erfarenheter från. Med det är ett tydligt drag i både den kvalitativa och den kvantitativa delen av resultatet att språket kan vara en svår utmaning, både för studenter och anställda. Kulturkompetensen studenterna menar de har fått i undervisningen om olika religioner och livssyn var vurdert diametralt annorlunda bland förskole- och lärarstudenterna. Det är uppenbart att detta har haft en tydligare inriktning i lärarutbildningen än i förskoleundervisningen, även om möterna med eleverna i både förskolan och grundskolan innebär praktiska utmaningar som rör religion och tro. Det visar sig också att de studenter som har haft praktik i utlandet, värderade att undervisningen har gett högre grad av flerkulturell kompetens vad gäller språk och kommunikation än de studenter som inte har haft utlandsförlagd praktik. Dessa studenter fick vid en av studieplatserna ytterligare undervisning som skulle förbereda dem för internationella praxis, så att det är svårt att säga om det är undervisning eller internationell praktik som har gett bättre kulturell kompetens, sannolikt är det en kombination. HiNT har som utbildningsinstitution ett stort ansvar att lägga resurser på att utveckla möjligheter för studenterna att förberedas att möta språkutmaningarna så att upplevelsen blir så bra som möjligt både för

studenten och den de möter. Tidigare rapporter (Moen & Lauritsen, 2012) visar att tiltak som språkgrupper kan vara positivt för de anställda vid till exempel barnehager.

Både studenterna och lärarna beskriver att deras flerkulturella kompetens ökar om de har kontakt med personer med en annan kulturell bakgrund. Att läsa om andra kulturer kan vara intressant och lärorikt, men den konkreta kompetensen, den reella kompetensen skapas när vi faktisk möter människor i det levda livet. På det sättet skapas en förståelse och en insikt som är svår att erhålla på annat sätt. Resor till länder med andra kulturer visar sig vara ett konkret sätt att möta människor och ta del av andra kulturer ur ett inifrån perspektiv. Resor kan vara både av arbetsrelaterad karaktär, men även privata resor bidrar till den flerkulturella kompetensen. Utlandspraktik är ett sätt som studenterna kan uppleva andra kulturer på nära håll. Det visade sig dock i resultatet att det finns hinder för studenterna att resa på utlandspraktik. De flesta uppgav ekonomiska skäl att inte resa, andra hade barn att ta hand om eller så passade inte tidpunkten. Studenterna var eniga om att det var viktigt för HiNT att ha goda erbjudanden till studenterna vad gäller utlandsförlagd praktik. Det finns anledning att anta att mera fokus på och möjligheter för studenter och lärare/ansatte på HiNT att delta i internationella utbyten skulle vara ett sätt att öka den flerkulturella kompetensen. En annan rimlig åtgärd är att så långt det är möjligt individanpassa tillbudet om deltagande i internationella utbyten så att den enskilde studenten eller den enskilde anställda kan ta tillvara möjligheten att delta.

Både lärare och studenter betraktar studenter med annan kulturell bakgrund som en delvis outnyttjad resurs. Det finns mycket erfarenhet och kunskap att hämta i de studenter som har en annan kulturell bakgrund. Erfarenheter som studenter med annan kulturell bakgrund kan förmedla till sina medstudenter kan vara ett positivt inslag för de andra studenterna. Även om studenter med annan kulturell bakgrund på många sätt kan bidra på ett positivt sätt till den flerkulturella kompetensen, finns det också utmaningar i mötet med studenter med annan kulturell bakgrund. Lärarnas beskrivningar av möten där den kulturella förståelsen sviktat, visar att det behövs en gemensam förståelse för de skilda kulturer som vi alla representerar. Flera studier beskriver att eleverna får utökade perspektiv genom att studera i andra länder (Wash & DeJoseph, 2003), och erfarenheter från praktik i utvecklingsländer beskrivs att ge ytterligare hög personlig kompetens (Thompson et al., 2000). En vistelse utomlands bör planeras så att studenterna upplever kulturmöten där dialog och samarbete kan främja lärande. Ett sätt att möta detta skulle kunna vara att skapa tillfällen för möten mellan de olika kulturerna där både studenter och lärare ges möjligheten att reflektera tillsammans över de utmaningarna som uppstår när människor med skilda kulturella bakgrunder skall samarbeta och mötas, *jmf.* Torsvik & Hedlund, 2008.

Studenterna önskar att flerkulturell kompetens blir ett genomgående tema i samtliga utbildningar. Lärarna beskriver att den flerkulturella kompetensen inte är jämnt fördelad över lärarkollegiet utan att den flerkulturella kompetensen till stor del ligger på några enskilda individer. Det finns inget övergripande mål beskrivet för att samtliga lärare skall inhämta eller öka sin flerkulturella kompetens heller. Det ankommer på den enskilde att skaffa sig den flerkulturella kompetensen. Här finns ett jobb att göra för de som leder HiNT. Tidigare rapporter (Moen & Lauritsen, 2012) visar att det finns ett behov av styrning från departementsnivå för att få tillräckligt fokus på detta med flerkulturell kompetens. HiNT har möjligheten att ligga i framkant, nationellt sett om man från styrande personer och funktioner får möjligheten att fokusera på den flerkulturella kompetensen som ett givet inslag och fokus i samtliga utbildningar.

För att tillmötesgå studenternas önskan om större fokus på den flerkulturella kompetensen blir ett rimligt antagande att lärarnas möjligheter till att skapa sig en flerkulturell kompetens bör ökas. Likaså kan det antas att för att göra detta behöver den flerkulturella kompetensen tas upp som tema vid flera tillfällen, dels på ett övergripande plan, men också i den enskilde lärarens planering.

Konklusion

- Den flerkulturella kompetensen är väldigt betydelsefull för att studenterna vid HiNT skall kunna bli goda yrkesutövare i det moderna samhället, nationellt och internationellt. Men behoven ser olika ut vid de olika utbildningarna. Detta bör kartläggas ytterligare, och de individuella/ speciella behoven i relation till de olika utbildningarna bör göras tydliga och mötas specifikt.
- HiNT har ett stort ansvar för att tillgodose studenternas behov av flerkulturell kompetens. För att kunna göra det krävs att ledelsen tar sitt ansvar och formulerar de styrdokument som reglerar verksamheten så att de lägger tillräkta för den enskilde läraren att skapa eller höja den egna flerkulturella kompetensen.
- Varje lärare bör ta ansvar för att den (ökade) flerkulturella kompetensen aktivt förs vidare till studenterna, genom återkommande undervisning med flerkulturell fokus. Lärarna bör också vara medvetna om den egna hållningen och attityderna i relation till personer med annan kulturell bakgrund.

- Ledelsen bör i samarbete med lärare och studenter skapa forum för belysande av flerkulturella frågor och tema. Temadagar med internationellt fokus, ökat deltagande i internationella samarbeten och utbyten, fagdagar med flerkulturell kompetens som tema och ökat samarbete med de flerkulturella innslag som finns i närområdet är förslag på interventioner som kunde öka den flerkulturella kompetensen.

Referenser

Bakken, Anders, (2003): *Minoritetsspråklig ungdom i skolen : reproduksjon av ulikhet eller sosial mobilitet?*, NOVA rapport, Oslo

Baldonado, A., Beymer, P.L., Barnes, K., Starsiak, D., Nemivant, E.B., Anonas-Ternate, A. (1998): Transcultural Nursing Practice Described by Registered Nurses and Baccalaureate Nursing Students. I: *Journal of Transcultural Nursing* **9** (2); 15-25.

Bernard, A.; Whitaker, M.; Ray, M.; Rockich, A., Barton-Baxter, M.; Barnes, SL., Boulanger, B., Tsuei, B., Kearney, P. (2006:) Imptact of Language Barrier on Acute Care Medical Professionals is Dependent upon Role. I: *Journal of Professional Nursing*, **22**, (6); 355-358.

Graneheim, U.H., & Lundman, B. (2004): Qualitative Content Analysis in Nursing Research: Concept, Procedures and Measures to Achieve Trustworthiness. I: *Nurse Education Today*, **24**, (2); 105-112.

Lauglo, Jon (2010): *Unge fra innvandrerfamilier og sosial kapital for utdanning*, Norges Forskningsråd, rapport, Oslo

Lødding, Berit (2009): *Sluttere, slitere og sertifiserte : Bortvalg, gjennomføring og kompetanseoppnåelse blant minoritetsspråklige ungdommer i videregående opplæring*, Rapport / NIFU STEP, Oslo

Moen, K. og Lauritsen, K. (2012): *Kulturelt mangfold i barnehager og skoler*. Rapport nr 81. Høgskolen i Nord-Trøndelag.

Patton, M.Q. (2002): *Qualitative evaluation and research methods. (3rd ed)*. Newsbury park: Sage.

Thompson, K., Boore, J. & Deeny, P. (2000) A comparison of an international experience for nursing students in developed and developing countries. I: *International Journal of Nursing Studies*, **37** (6); 481-492.

Torsvik, M. og Hedlund M. (2008): Cultural Encounters in Reflective Dialogue about Nursing Care: A Qualitative Study. I: *Journal of Advanced Nursing* **63** (4); 389-396.

Walsh, L.V. (2003) "I saw it in a different light": international learning experiences in baccalaureate nursing education. I: *Journal of Nursing Education*, **42** (6); 266-272.

St. meld. 1: (2011–2012) *Kultur, inkludering og deltaking*

NOU 2011: 14: *Bedre integrering. Mål, strategier, tiltak*

ssb.no/histstat/tabeller/3-10.html